

позитивної громадської думки про необхідність втілення ідей паритетної демократії в Україні; проведення гендерних досліджень та донесення їх результатів до широкого загалу; просвітництва шляхом проведення конференцій, круглих столів, тренінгів відповідної спрямованості; надання практичної правової та психологічної допомоги особам, що постраждали від гендерної дискримінації; лобювання програм з гендерної рівності у органах державної влади та місцевого самоврядування тощо.

За підтримки ВОГО «Гендерний центр» у області діє Гендерний інтерактивний театр «Дзеркало» Центру гендерної освіти Луцького педагогічного коледжу. Діяльність театру відіграє важливу роль у формуванні серед молоді нетерпимості до будь-яких проявів гендерної дискримінації та агресії. Вистави «Дзеркала», як правило, супроводжуються спеціально підготовленою інтерактивною програмою, що заохочує глядачів бути активними учасниками сценічного дійства. Інформація подається у ігровій ормі, що дозволяє молодим людям краще усвідомити актуальність проблеми насильства та утвердження гендерної рівності в Україні [3].

Забезпечення гендерної рівності – не тільки вимога елементарної соціальної справедливості і необхідна складова демократії, а й реалізація можливості наближення до мети сталого людського розвитку, організації громадських відносин на принципах справедливості, сумлінності та толерантності. Гендерна рівність вимагає кардинально нового мислення, при якому розвиток розглядається як процес розширення свободи вибору для представників обох статей. Гендерна рівність як цінність права – рішучий крок вперед на шляху розбудови демократичної, гендерно орієнтованого суспільства. Саме активна позиція громадських організацій відіграє у цьому процесі ключову роль.

1. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбі з цими явищами від 11.05.2011. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/mu11251>

2. ВОГО «Гендерний центр». URL: <https://www.facebook.com/gendercentervolyn/>

3. Просвітницька робота серед молоді за участі гендерного інтерактивного театру «Дзеркало» центру гендерної освіти Луцького педагогічного коледжу. URL: <https://gendercenter.sumdu.edu.ua/index.php/news/259-prosvitnytska-robot-a-sered-molodi-za-uchasti-gendernoho-interaktyvnoho-teatru-dzerkalo-tsentru-gendernoyi-osvity-lutskoho-pedahohichnoho-koledzhu>.

Олександр ТАЛДИКІН

доцент кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Богдан ПАРИМОНЧИК

здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАХІДНИЙ БЕРЛІН ЯК КВАЗИДЕРЖАВНЕ УТВОРЕННЯ

Політичні реалії сучасного світу та геополітичне протистояння держав світових лідерів, сприяли активному формуванню різного роду унікальних систем соціальної організації, на внутрішньодержавному рівні, що у свою чергу, призводить до актуальності дослідження в контексті сучасної концепції теорії держави таких що існували державоподібних утворень, висвітлення ознак, класифікацію, визначення їх структури та правосуб'єктності.

Якщо інтерпретувати квазидержави, як державоподібні політико-територіальні утворення, що мають обмежену міжнародну правосуб'єктність, влада яких має різну ступінь легітимації [1, с. 112], то самий феномен їх існування в історії людства, життєздатність та різноманітність з одного боку, а також відсутність концептуального розуміння їх сутності, а також напрямків трансформації в процесі подальшого розвитку з іншого, підтверджують необхідність подібних досліджень.

У даному контексті особливу увагу привертає Західний Берлін, як унікальне державо-правове утворення, виникнення якого було результатом запровадження Ялтинсько-Потсдамської системи

міжнародних відносин, що встановлювала біполярність світу після Другої світової війни.

Закріплене договорами та угодами Ялтинської від 4-11 лютого 1945 року, Потсдамської від 17 липня – 02 серпня 1945 року конференцій рішення про розподіл Німеччини та її столиці на окупаційні зони призвело до запровадження принципово нових механізмів біполярного контролю, з боку держав антигітлерівської коаліції, що в подальшому обумовило й утворення окремих держав ФРН та НДР, а також сприяло формуванню міжнародно-правового феномену Західного Берліна.

Правовою основою започаткування такого режиму був Протокол «Угоди між урядами Союзу Радянських Соціалістичних Республік, Сполучених Штатів Америки та Об'єднаного Королівства про зони окупації Німеччини та про управління «Великим Берліном» від 12.09.1944 р., а також Угода щодо змін у Протоколі Угоди від 12 вересня 1944 року між Урядами [2].

5 Червня 1945 року верховна влада в Німеччині була передана Центральній Контрольній комісії у складі представників чотирьох держав. Враховуючи специфіку механізму Контрольної ради та місце її розташування – Берлін, стосовно столиці Німеччини також було прийнято рішення залишити особливий район в межах радянської зони, створити для нього особливий режим, залишивши місто під «спільним управлінням». Таким чином, Берлін був розділений на чотири сектори, три з яких були тимчасово віддані під адміністративну відповідальність західних держав, які розташували там апарат Контрольної Ради та відповідний контингент військ.

Кордони столиці, що знаходилась під окупаційною владою були визначені ще на основі старого закону про Великий Берлін від 1 жовтня 1920 року [3]. З метою спільного управління регіоном, були підписані Угоди між окремими окупаційними державами, які передбачали зміни меж міста з 1945-1948 рр. та створена військова міжсоюзницька комендатура, яка з 1 серпня 1945 року отримала назву *Союзна Комендатура Берліну*. Союзна Комендатура прийняла 13 серпня 1946 року Тимчасову Конституцію Великого Берліна.

Подальший розвиток Західного Берліна обумовлений економічною інтеграцією цього квазідержавного утворення до західних секторів окупації.

У західних зонах об'єднання відбувалося злиття територій, що перебували під окупацією. «12 липня 1947 року внаслідок злиття окупаційних зон Великої Британії та США утворюється Бізонія, а пізніше, з приєднанням до договору Франції у 1949 р., – Тризонія» [4].

Після Лондонської конференції Ради міністрів закордонних справ, на яку радянська сторона демонстративно не була запрошена, 20 березня 1948 року відбувається останнє засідання *Контрольної Ради*, як органу верховної влади в Німеччині. Починається період ізоляції міста; 16 червня 1948 р. відбулося засідання Берлінської міжсоюзної комендатури, яке також виявилось останнім – Радянський Союз припинив свою участь у діяльності Берлінської комендатури; 21 грудня 1948 року західні союзники заявили, що через радянську позицію «неможливістю виконати рішення міської комендатури в Східному Берліні», в силу вступило друге правило механізму прийняття рішень союзниками. Кожна окупаційна держава здійснює контроль у своїй зоні або секторі Берліну. Сполучені Штати, Великобританія і Франція створили тристоронню Союзну комендатуру, сфера діяльності якої була обмежена трьома західними секторами міста [5, с. 67].

У вересні 1948 року почав діяти Окремий міський парламент Західного Берліна; 14 травня 1949 року західні держави прийняли «Статут для міста Берліна», який незабаром став називатися «Малий окупаційний статут» [5, с. 239-240]. Оформлення державного статусу Західного Берліна продовжилось 29 серпня 1950 року, коли Тристороння комендатура затвердила конституцію Західного Берліна, яка набула чинності з жовтня 1950 року [6, с. 154].

Відповідно до ст. 1 було записано, що «(Західний) Берлін є землею Федеративної Республіки Німеччина» (п. 2) і що «конституція і закони Федеративної Республіки мають силу для (Західного) Берліна (п. 3) [7].

Конституція Західного Берліна проголосила:

- принцип народовладдя (ст. 2);
- рівність усіх перед законом (ст. 6);
- право відкрито висловлювати свою думку (ст. 7);
- право на працю (ст. 12);
- право на відмову від військової служби (ст. 21);
- гарантії загальних, рівних, таємних, прямих виборів;
- активне виборче право надавалось громадянам, які досягли 20-річного віку [7].

Законодавча влада належала Палаті депутатів (200 депутатів) яка обиралася кожні чотири роки (ст. 38, 39). Але фактично палата складалася із 137 членів, решта місць були зарезервовані для представників Східного Берліна, так як влада Західного Берліна розглядала конституцію Західного

Берліна як конституцію всього Берліна. Очолював парламент Президент, який мав двох заступників (віце-президентів). Президент головував на засіданнях Палати, оформлював рішення, прийняті Палатою, представляв Палату за межами та керував її апаратом. Засідання Палати скликалось Президентом двічі на місяць. Палата обирала Сенат (уряд) та здійснювала парламентський контроль за його діяльністю.

Виконавча влада належала Сенату (уряду), який складався із правлячого бургомістра, його заступників і приблизно 16 сенаторів (ст. 40). Сенат формував правлячий бургомістр, який обирався Палатою за пропозицією найсильнішої фракції. Після того, як правлячий бургомістр сформував Сенат, його члени повинні бути затверджені палатою (ст. 41).

Система управління Західним Берліном була розділена на центральну і районну. Центральні галузеві управління очолювали члени Сенату. Це були спеціальні органи (поліцей-президіум, відомство нагляду за промисловістю) та міські підприємства комунального господарства. Районні адміністрації виконували всі інші завдання, що не виходили за межі компетенції району (ст. 25). Вищими органами місцевого самоврядування були районні збори депутатів.

Судова влада здійснювалась незалежними судами (ст. 44), які поділялись в залежності від своїх функцій на адміністративні, цивільні, фінансові тощо. Судді призначались Сенатом. Члени вищих судів обирались за пропозицією Сенату та міською палатою депутатів і тільки після цього призначались на посади Сенатом [7].

Отже, Західний Берлін, як квазідержавне утворення був сформований з трьох секторів «Великого Берліна», не був частиною ФРН або НДР, зберіг свій унікальний правовий статус аж до об'єднання Німеччини в 1990 році, залишаючись особливою територією, на якій юридично зберігалось пряме управління окупаційної адміністрації.

1. Талдикін О. В. Поняття та класифікація квазідержав. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. Дніпро, 2017. № 1. С. 110-116.

2. Протокол Угоди між Урядами Союзу Радянських Соціалістичних Республік, Сполучених Штатів Америки та Сполученого Королівства про зони окупації Німеччини і про управління «Великим Берліном» від 12 вересня 1944 р. База даних «Законодавство України» – ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_094#Text.

3. Gesetz über die Bildung einer neuen Stadtgemeinde Berlin URL: <http://www.verfassungen.de/be/grossberlin20.htm>.

4. Цибулько А. А. Об'єднання Німеччини: історичні передумови та геополітичні наслідки. *Проблеми міжнародних відносин*. 2018. Вип. 8. URL: <http://vmv.kyumu.edu.ua/series/vmv/vipusk8/18.pdf>.

5. Berlin. Ringen um Einheit und Wiederaufbau 1948-1951. Hg. Im Auftrag des Senats von Berlin. – Verlag: Berlin: Heiz Spitzing, 1962.

6. Dokumente zur Berlin-Frage 1944-1966. URL: <https://doi.org/10.1515/9783486819021>.

7. Verfassung von Berlin vom 1. September 1950. Einschliesslich des Genehmigungsschreiben der Alliierten Kommandantura Berlin. URL: <http://web.archive.org/web/20131023001820/>.